

Kandidatuppsats 15 HP
Höstterminen 2019
Författare: Tania Kashkol
Enskilda Högskolan Stockholm

- Samtyckeslagen. Ett steg närmare rättvisa.

Handledare:
Marco Helles

Abstract: On July 1st 2018, a new law entered Sweden that would hopefully will lead to a better justice process regarding sexual offenses. This law was given the name consent law, which states that sex should be voluntary for the parties who are involved in the sexual acts. If not, the offender will be charged with rape.

The majority of convictions for rape have easily led to the perpetrator being released from the charges. This indicates that something is not right and it's not wrong with the evidence, the parties or persons working with the cases, but it is something that is defective in the law that has been found before. The previous laws, the Swedish Committee has considered that some terms are outdated for use in the current law.

The previous laws did not agree with ECHR articles and since Sweden has ratified it, the national laws needed to be comprehensive.

Through the course of the essay, we will go through various factors that have led to the current legislation, what resistance it has received and what criticism has it received when it came into force? It will be described what the law looks like and what application difficulties it may have.

The purpose of the new law is to strengthen the sexual integrity of the victim and criminalize the perpetrator's behavior and negligence, which will be included in the thesis. Negligence is a new crime that came in connection with the new law. The law is designed to change the image of the ideal victim and put more focus on the perpetrator's actions to change the society's image of what rape is and hopefully more people will gain more knowledge, which will make big changes in the long run.

Nyckelord:

Förkortningar:

Brå - Brottsförebyggande rådet

Brb - Brottsbalken

HD Högsta domstolen

Prop. Proposition

SOU Statens offentliga utredningar

EKMR Europakonventionen för mänskliga fri- och rättigheter

f. Följande sida

ff. Följande sidor

Vol. Volym

Uppl. Upplaga

Kap Kapitel

Art. Artikel

Innehållsförteckning

• 1. Inledning	5
• 1.1 Syfte.....	6
• 1.2 Frågeställningar.....	6
• 1.3 Teori.....	7
• 1.4 Tidigare forskning.....	8
• 1.5 Metod.....	9-10
• 1.6 Material.....	10-11
• 1.7 Avgränsning.....	11
• 1.8 Disposition.....	12-13
• 2. Historisk tillbakablick	13
• 2.1 Hänsynsfaktor, frozen fright.....	14
• 2.2 Lagändringen år 2005.....	15-16
• 2.3 Diskussionen kring termen hjälplöst tillstånd-moment 22..	16
• 2.4 Lagändringen år 2013.....	17
• 3. En lagstiftning byggd på frivillighet	17-20
• 3.1 Oaktsamhet är ett brott.....	20
• 3.2 Utmaningar som samtyckeslagen står inför.....	21
• 3.3 Fördelar med att ha en samtyckeslagstiftning.....	21-22
• 4. Uttalanden från samhällsaktörer	23-26
• 5. Slutsats	26-28
• 6. Diskussion & avslutande kommentarer	28
• 7. Käll & litteraturförteckning	29
• 7.1 Tryckta källor.....	30
• 7.2 Otryckta källor.....	30
• 7.3 Offentliga tryck.....	30
• 7.4 Elektronisk media.....	31
• 7.5 Rapporter.....	31

1. Inledning

Det har varit problematiskt att fälla gärningsmän för våldtäkt och sexuell ofredande sedan flera år tillbaka. Den aspekten av rättsväsendet var varit som en gråzon, vilket har påverkat sexualbrottens offer för all framtid.

Rättsväsendet är en samhällskonstruktion som ska fungera som ett skyddsnet för statens medborgare i ett målsägande sammanhang och att det finns konsekvenser bakom de brott som begås. Om detta inte upprätthålls förlorar medborgarna tilliten för staten och rättsväsendet, vilket har varit fallet i sexualbrotts kontexten.

Bristen på tillit för den svenska rättssystemet har lett till en del uppståndelser när man har tittat på de antalet våldtäktsfall som har anmälts och slutligen lett till en fällande dom. Enligt Brottsförebyggande Rådets (Brå) rapport från 2019 visar att 5 av 100 anmälda våldtäkter som har faktiskt lett till en fällande dom.¹

Det är en väldigt stor klyfta mellan antalet anmälningar och antalet fällda domar, vilket är en antydning på att det är något som inte stämmer och detta har inget med bristande bevis från målsägande eller den tilltalades sida. Det har funnits bristande tillämpningar i alla institutioner och instanser som bryter ut i det skedet när en rättegång blir av.²

Från den första juli 2018 trädde den nya sexualbrottslagen baserad på frivillighet i kraft, även kallad för "samtyckeslagen". Den fungerar på det sättet att sexuella handlingar grundar sig i parternas samtycke/frivillighet. De parterna som ska vara involverade i en sexuell handling ska försäkra sig om att det är baserat på parternas samtycke, enligt kapitel 6, 1§ brottsbalken (BrB).³

Innan lagen trädde i kraft behövde våldtäkten eller sexuella handlingen vara för att det ska kunna klassas som våldtäkt men idag behöver parterna försäkra att den andra har medgivit samtycke, vilket gör att fler gärningsmän kan bli fällda.

Enligt brottsförebyggande Rådet har antalet anmälningar ökat från framförallt kvinnor som inte tänkt anmäla och inte insett att det de har varit med om är ett brott.

Fler anmälningar gällande sexualbrottsärenden har ökat i samband med den nya lagen, Brå har inte kommit ut med exakta siffror sällande antalet dömda fall.⁴

Uppsatsens fokus kommer att vara mest på vad samtyckeslagen innebär, hur lagstiftningen har sett ut innan och den kritik som samtyckeslagen har bemött och om det har skett förbättringar/försämringar i så fall hur?

Det har funnits kritik som lagens tillämpning och det diffusa begreppet samtycke.

---

¹ Holmberg, Stina och Lewenhagen, Lars. *Våldtäkt från anmälan till dom*. Brottsförebyggande rådet: 2019:19. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2019. s.18.

² *Ibid.* 118.

³ BrB kap. 6. 1§.

⁴ Holmberg, Stina och Lewenhagen, Lars. *Våldtäkt från anmälan till dom*. Brottsförebyggande rådet: 2019:19. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2019. s.120-121.

Detta har varit mycket omtalat, väckt debatter och ändrat den allmänna diskursen kring samtycke och sexualbrott i sin helhet. Allt som inte indikerar på ett ja, är en självklarhet att det är ett nej.

1.1 Syfte

Syftet med denna är uppsats är bland annat att analysera och redogöra hur lagen ser ut och att ge läsaren en bättre förståelse på hur samtyckeslagen är uppbyggd, hur den tillämpas samt vad den innebär och vad som har lett fram till att lagen trädde i kraft.

Eftersom lagen är ganska ny och det finns en minimal forskning kring den kommer denna uppsats bidra till den befintliga forskningen som eventuellt kan utvecklas ytterligare med tiden. Genom att redogöra i uppsatsen de olika aspekterna av samtyckeslagen kommer det att bli tydligt för läsaren om det har skett en förändring i praktiken eller inte.

En del fokus kommer att hamna på själva lagstiftningen och tillämpningen av lagen i sin helhet eftersom det är där avgörandet ligger om man ska fria eller fälla en gärningsman. Uppsatsen kommer också att redogöra om det har skett en förändring det senaste året.

För att få ett helhetsperspektiv kommer även kritiken mot samtyckeslagen att lyftas upp. Lagen har mött en del motstånd och det är viktigt att den tas upp för att få en tydlig helhetsbild samt om det blir problematiskt med tillämpningen av lagen, i så fall hur?

Det är de grundläggande aspekterna av uppsatsen i syfte att kunna lyfta fram samtyckeslagens motgångar och framgångar. Den har gett en mer konkret tillämpning vid sexualbrott samtidigt som det kan skapa en gråzon på grund av att alla har olika uppfattningar av vad samtycke egentligen är.

Genom att belysa och undersöka rättsväsendets tidigare hantering av sexualbrott kan man se ett återkommande mönster att det är mer gärningsmän som frias än fälls kan en ytterligare utveckling ske, vilket jag hoppas att denna uppsats kommer att visa.

1.2 Frågeställningar

- I vilken mån kan samtyckeslagen leda till en förbättring i den befintliga rättsskipningen?
- Vad har de tidigare lagarna haft för brister i jämförelse med samtyckeslagen?

1.3 Teori

Mary Wollstonecraft var en brittisk filosof och författare under 1700-talet och hennes verk och teser lever kvar och diskuteras än idag. Hon var den första feministiska filosofen som gjorde sin röst hörd bland manliga filosofer som hade en annorlunda syn på människan i jämförelse med Wollstonecraft.

En av hennes mest berömda böcker, Till försvar för kvinnans rättigheter (*A Vindication of the Rights of Woman*) kommer att ligga i grund för uppsatsens teori. Hennes utgångspunkt är kvinnors ställning i samhället som genom tiderna inte har varit till deras fördel.

Hon argumenterar för att män och kvinnor ska vara jämlika och ha samma förutsättningar och rättigheter och att samhället borde eftersträva detta, istället för att skuldbelägga och begränsa dem.⁵

Några av hennes centrala begrepp som hon använder i boken är moral, dygd, förnuft och privilegium. Under Wollstonecrafts tid hade män och kvinnor olika roller som finns mer eller mindre dagsläget. Wollstonecraft tar upp våra fördomar gentemot den andra könet ändrar på människors rättigheter och förutsättningar i praktiken. Detta får sina följder som framför allt kvinnor blir drabbade utav eftersom makten är oftast dominerad av män.

Kvinnor hade begränsad utbildning under hennes tid och kvinnorna blev kontrollerade eftersom männen hade mer kunskap och tillgång till utbildning. Kvinnorna kontrollerades av sin kyskhet, utseende och sina känslor. I händelse av att något händer de som äventyrar dessa aspekter är det kvinnan som får ta straffet.⁶

Hon beskriver att skuldbeläggandet mot kvinnor går emot Guds ord och att mannen och kvinnan är skapade till Guds avbild och där med bör de ha samma rättigheter, skyldigheter och förutsättningar, vilket gick emot andra manliga filosofers perspektiv på jämlikhet. Hon hävdade vidare att Rousseau och Dr. Gregory förminskade kvinnans roll och fick de att framstå svagare än vad de var.⁷

Wollstonecraft beskriver att samhället är konstruerat till männens fördel och där med blir det kvinnor som drabbas och skuldbeläggs medan männen kommer undan.

Via skuldbeläggning på grund av att kvinnan inte fullgjorde de plikter som förväntas straffas hon för detta till exempel av skilsmässa, våldtäkt och trakasserier.⁸

Wollstonecraft belyser att kvinnan hamnar i en slags beroendeställning för en samhällskonstruktion som männen har skapat och därmed är fördelarna på mannens sida. Detta är ett återkommande tema som tas upp i dagens debatter och dagens dilemman. Hon förutsåg, när hon skrev sina verk under ett annat århundrade än den vi lever i nu, att samma problematik kommer fortfarande att kvarstå i framtiden.⁹

---

⁵ Wollstonecraft, Mary. 1996. *Försvar för kvinnans rättigheter*, Essesveld, Johanna & Lisbeth Larsson (red.), *Kvinnopolitiska nyckeltexter*, Lund. s.192.

⁶ Ibid. s. 40-41.

⁷ Ibid. s.47.

⁸ Ibid. s. 53.

⁹ Ibid. S. 268.

1.4 Tidigare forskning

Debatten kring införandet gällande samtycke och en eventuell lagstiftning har pågått sedan år 2008. En del forskare antyder att införandet av en lag baserad på sexuell frivillighet/samtycke kan vara problematiskt i en domstolsbedömning medan andra anser att utrymmet för en mer rättvis bedömning expanderas och därmed skipas rättvisa för den som har blivit drabbad.

Samtyckeslagen trädde i kraft den 1a juli 2018 och det har gjorts en hel del forskning, förarbeten och motioner till denna lag som kommer att tas upp genom uppsatsens gång. Forskare och professorer har deltagit och bidragit till samtyckesdebatten och en av dessa var Madeleine Leijonhufvud var en av de drivande juristerna som tog upp frågan om en samtyckeslagstiftning i Sverige.

I sin bok "Svensk sexualbrottslag – en framåtsyftande tillbakablick" ifrågasätter hon tidigare resonemangen kring sex och sexualbrott samt bristerna i den föregående lagstiftningen där diskussionen kring samtycke och ömsesidighet inte var på tal vid den tiden boken skrevs. Leijonhufvud bemöter kritiken i sin bok och redogör sin ståndpunkt kring samtycke och dess fördelar med att det finns i lagen. Kritiken om att offret sätts i fokus och blir exploaterad. Hon resonerar att offrets samtycke och bristen på en tydlig ömsesidighet hamnar i fokus och förövarens bristande bedömning hamnar i fokus istället.¹⁰

Leijonhufvud argumenterar att med en samtyckeslagstiftning blir det mer konkret att bedöma om en person har blivit utsatt för en våldtäkt eller blivit utsatt för sexuella trakasserier. Domstolarna får mer handlingsutrymme och får en expanderat helhetsbedömning. Individens rätt till sin egen kropp blev mer tydlig och hamnar mer i centrum och där mer underlättar för den som utreder och de som bedömer brotten i högre instanser.¹¹

Det finns en del forskning och problematik gällande begreppet samtycke och dess innebörd. Somliga jurister och professorer har handskats med detta under flera år innan samtyckeslagen blev framställd. Det var moral och juridik som kolliderade med varandra. Det var en fråga om offret inte utsätts för våld eller hot är det verkligen en våldtäkt? Det krockade med den tidigare lagstiftningen och hur man tidigare har sett på våldtäkt och dess handlingar. Det behöver inte nödvändigtvis vara tvång och hot för att det ska klassas som en våldtäkt.

Madeleine Leijonhufvud har skrivit en bok tillsammans med universitetslektorn Jack Ågren och Professorn Suzanne Wennberg som handlar om att höja gärningsmannens straffansvar och lägga mer fokus på själva brottet snarare än skuldbeläggandet av brottsoffret. Det diskuteras om de olika aspekterna kring straffansvar och olika aspekter kring ansvar, samtycke och ömsesidighet.

Boken drar paralleller mellan olika samhällsfrågor och kan tillämpas på vilket samhällsproblem som helst. Boken ger en förståelse av att flytta fokus på vad som är fel och personen i fråga ska bära sitt ansvar över deras handlingar och en förståelse på hur regelsystemet fungerar i sin helhet.¹²

---

¹⁰ Leijonhufvud, Madeleine. *Samtyckesutredningen: lagskydd för den sexuella integriteten*. Stockholm: Thomson, 2008. S.64.

¹¹Ibid. S.75

¹² Leijonhufvud, Madeleine & Wennberg, Suzanne (2009). *Straffansvar*. 9, [omarb.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik. s. 15.

1.5 Metod

Denna uppsats kommer framför allt att vara en rättsvetenskaplig sådan för att få fram de resultaten som är tänkt. Med hjälp av en rättsanalytisk metod kommer uppsatsen redogöra vilka aspekter som tas upp gällande samtycke och lagstiftningen i sin helhet. Olika lagar, författningar, rapporter från Brottsförebyggande rådet, med mera kommer att tas upp i uppsatsen.

Olika aspekter av dessa myndigheter och instanser och deras resonemang kring samtyckeslagstiftningen kommer att lyftas fram för att fastställa hur resonemangen har sett ut och vad det är som gäller i dagslägen, vilket ger en relevans för uppsatsens frågeställningar och tidigare forskning. Detta kommer att gå hand i hand med uppsatsens syfte och frågeställningar samt ge en röd tråd genom hela uppsatsen.

Den delen av uppsatsen som kommer att handla om de aspekterna som ledde fram till den svenska samtyckeslagen, hur lagstiftningen har sett ut innan samt kritiken kring begreppet samtycke och dess tillämpning kommer framför allt vara rättsanalytisk.¹³

Under uppsatsens gång kommer den beröra rättsdogmatiken för att kunna redogöra hur samtyckeslagstiftningen ser ut och dess tillämpning och fastställa den (*lex lata*).

I uppsatsen kommer det redogöras för vad begreppet samtycke innebär som är fastställt i lagstiftningen för att läsaren ska kunna få en förståelse på hur lagstiftningen och dess definitioner ser ut.¹⁴

För att frågeställningarna och metoden ska kunna komplettera varandra kommer olika bristerna i det föregående lagstiftningen att analyseras.

Tillvägagångssätten för att hålla uppsatsens metod och röda tråd kommer Claes Sandgrens bok "Rättsvetenskap för uppsatsförfattare" att användas eftersom Sandgren redogör om dessa två metoder som kommer att användas till uppsatsen.

Dessa två metoder faller under rättsvetenskapliga metoder, vilket innebär att det kommer att överlappa varandra mer eller mindre.

Båda metoderna behövs då den rättsanalytiska metoden och rättsdogmatiska kompletterar varandra för framställningen av uppsatsens resultat och bearbetning av de material som kommer att användas. Läsaren kommer att få en djupare förståelse och en större helhetsbild kring de olika aspekterna kring samtyckeslagstiftningen.

---

¹³ Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 2015. S.42.

¹⁴ *Ibid.* s. 47.

1.6 Material

De material som kommer att bearbetas för uppsatsens resultat lyfter fram olika aspekter för samtyckeslagstiftningen som kommer att besvara uppsatsens frågeställningar. Statens Offentliga utredningar (SOU) från 2016 kring samtyckeslagstiftningen samt rapporter från brottsförebyggande rådet där de redogör hur den föregående lagstiftningen har sett ut och vilka brister fanns det. Den tar även upp tillämpningen och implementeringen av den nya lagen mer i detalj och hur de har gått till väga.

Propositionen om samtyckeslagen kommer också att lyftas fram och dess diskussioner som har lett till att samtyckeslagen ser ut som den gör idag samt vilka resonemang har nämnts för att framställa lagens befintliga form.

Det nämns i propositionen om offrets sexuella integritet, vilket är kärnan för hela lagstiftningen. I uppsatsen kommer Sveriges tidigare propositioner gällande lagbestämmelser angående sexualbrott att redogöras samt även den från 2017/18. Propositionerna tar upp den tidigare problematiken som har uppstått genom tiderna ända fram till den nuvarande lagstiftningen som gick igenom trots den hårda kritiken som den fick.

Samtyckeslagstiftningen och dess fastställande form är den centrala delen för uppsatsen är det ett kärnmaterial för uppsatsens resultat.

Eftersom dessa är rättskällor är validiteten ytterst hög då det är primära källor.

Domstolsverkets roll och huvudsakliga uppgift är att pröva olika rättsfall och försäkra sig om att det utförs på ett neutralt plan.

Med deras remissvar yttrar de sig om en samtyckeslagstiftning skulle vara tillräcklig om fler domar skulle leda till ett fällande av en gärningsman.

Det kan bli problematiskt när offrets uppfattning om vad som utges för att vara samtycke kan kollidera med domstolens tolkning av vad som utges för att vara samtycke. Enligt Domstolsverket kan tillämpningen av samtyckeslagen ”skuldbelägga” målsägandet för en eventuell missledande för vad som är ett samtycke eller inte.¹⁵

Advokatsamfundets kritik kommer att redogöras då kritiken lyfter fram vilka brister som finns med samtyckeslagen och om det eventuellt kan komplettera den föregående lagstiftningen eller om den förblir den samma.

Samhällsaktörerna som är nämnda i uppsatsen argumenterar och redogör sin kritik gällande lagstiftningen om samtycke i sina rapporter och uttalanden. De tar upp kritiken antingen för eller emot lagstiftningen och ger en helhetsbild på den föregående lagstiftningen och vad resultatet eventuellt blir med den nya lagstiftningen.

Madeleine Leijonhufvud lyfter fram i sina böcker ett annat perspektiv på samtycke och kriminaliseringen kring en oaktsam samtyckesuppfattning. Hon lyfter fram fördelarna med att ha en samtyckeslagstiftning och vad bristerna med den föregående lagstiftningen har varit.¹⁶

---

¹⁵ Ju2016/06811/L5, Domstolsverket. s.2.

¹⁶ Leijonhufvud, Madeleine. *Samtyckesutredningen: lagskydd för den sexuella integriteten*. Stockholm: Thomson, 2008. S.64.

Åklagarmyndigheten och dess roll för samtyckeslagen har haft en viss skeptisk syn på det hela. Några av deras frågor som de jobbar med är att se till att lagstiftningen stämmer överens med hur det tillämpas i praktiken.¹⁷

Andra aktörer som kommer att lyftas fram är Amnesty International som var en del av pådrivningen av en samtyckeslagstiftning i Sverige. Amnesty är en människorättsorganisation som är oberoende av staters inflytande och i Sveriges fall var drivandet av kvinnorättsfrågor och rätten till sin egen kropp en väldigt stor drivkraft. Amnesty har haft kampanjer gällande detta, via petitioner, olika kampanjer och motioner har det visats att de hade en viss roll in lagstiftningen och efterfrågan på samtyckeslagen har varit efterlängtat.

1.7 Avgränsning

Eftersom uppsatsen handlar om den lagen baserad på frivillighet och dess resonemang och argument för att komma till att det blev en lagstiftning är det naturligt att ha ett stort fokus kring den svenska rättsväsendet, regeringen och lagstiftningen i sin helhet.

Uppsatsens fokus kommer att ligga främst på motionerna, propositionen och lagförslagen som har kommit upp från 2005 eftersom det var där allt började.

Propositioner tar upp från början till slut vad som var orsakerna till att lagen trädde i kraft. Den tidsmässiga avgränsningen kommer att utgå främst ifrån år 2005 fram till 2019 för att läsaren ska få ett tidsmässigt perspektiv på hur allt började.

Det kommer en bakåtsyftande redogörelse på lagändringen som skedde år 2005 för att lyfta fram de brister som har funnits i föregående lagstiftning som inte tas upp i rapporterna från 2005 och framåt.

Detta kommer att stämma överens med uppsatsens syfte och frågeställningar för att inte tappa den röda tråden som ska genomsyra hela arbetet.

Uppsatsen kommer att lyfta fram vad som står i lagstiftningen vad definitionen på vad samtycke innebär och hur det tillämpas i lagstiftningen.

Fokuset kommer framför allt vara bakåtsyftande eftersom lagen inte har trätt i kraft under en längre tid då blir det problematiskt att få fram några resultat eller se om det har skett en stor förändring. Lagen baserad på frivillighet kommer den nämnas bland som samtyckeslagen som den populärt kallas så att det inte sker någon missvisning för läsaren.

Därför kommer det inte vara en stor fokus på en framåtsyftande redogörelse av lagen då det är väldigt få rapporter och forskningar kring det befintliga läget. En annan begränsning är uppsatsens resonemang om vilka som kan vara inblandade i sexualbrott eller blivit utsatt kommer uppsatsens fokus att vara på vuxna över 18 och inte minderåriga som inte har medgett ett samtycke.

---

¹⁷ Åklagarmyndigheten. *Om åklagarmyndigheten*. <https://www.aklagare.se/om-oss/> (hämtad 2019-11-09)

1.8 Disposition

Kapitel 1 - En introduktion till uppsatsens ämne och metoden för att komma fram till resultatet med hjälp av all materialinsamling och analysering av materialet.

Kapitel 2 – En historisk tillbakablick på hur de föregående lagstiftningarna genom åren har sett ut och dess brister. Dessa lagar bygger på den nuvarande samtyckeslagen och i varje del i kapitlet som tas upp redogör uppsatsen olika faktorer i det föregående lagändringarna och dess förbättringar.

Det tas även upp kritik och analysering av föregående lagstiftningar som behöver belysas för att förstå uppsatsens kärna och dess ämne.

Kapitel 3: Samtyckeslagen – Det här kapitlet handlar om samtyckeslagens nuvarande form. Det tas upp fördelar med att Sverige har infört en samtyckeslagstiftning samt vilka utmaningar samtyckeslagen står inför. I samband med lagen kom två nya brott som är oaktsam våldtäkt och oaktsamt sexuellt övergrepp som kommer att redogöras i uppsatsen.

Kapitel 4 – Framförning av samhällsaktörer som har bedrivit frågan om en samtyckeslagstiftning, samt deras kritik och uttalanden. Detta lyfts fram eftersom de nämna samhällsaktörernas uttalanden har antingen drivit frågan framåt till den nuvarande lagstiftningen eller uttalat sig om kritiken innan lagen trädde i kraft som har lett till förbättringar av lagen och se lagen i ett annat ljus för att uppmärksamma följderna och problematiken.

Kapitel 5 – Slutsatser. Det kommer att bestå av vad vi har kommit fram med uppsatsen, dvs slutsatsen, diskussion och reflektioner samt en sammanfattning på allt som har redovisats för att läsaren ska få en liten tillbakablick på det som vi har gått igenom.

Kapitel 6 – Sammanfattning Uppsatsens slutsats för att knyta ihop säcken av vad som har framförts och en sammanfattning på uppsatsens föregående delar.

Kapitel 7 – Uppsatsförfattarens diskussion och avslutande kommentarer.

Kapitel 8 – litteratur och källförteckning.

2. Historisk tillbakablick

Det har tagit sin tid med att en samtyckeslagstiftning skall bli av. Resan dit har varit minst sagt problematiskt Sverige har varit efter i sin tid när det gäller sexualbrott och dess lagstiftning i samband med EKMR och dess rekommendationer som kräver en mer omfattande lagstiftning som är baserad på sexuell frivillighet.¹⁸

Under 2001 kom Sexualbrottskommittén ut med en sammanställning av remissyttranden i syfte med att kunna öka den sexuella integriteten för den enskilda individen.

I remissyttrandet talar man om att kriminaliseringen av våldtäkt och sexuellt ofredanden ska vara mer omfattande och tydligare än vad den är i den dåvarande befintliga lagstiftningen.

Kommittén bedömer att genom att förtydliga lagstiftningen stärks det den enskilda individens sexuella integritet och skydd för detta.

Alla former av sexuella övergrepp är skadliga för individen på både kort och långsiktigt och därmed bör skyddsintresset ligga hos offret. Därmed bör lagens ordval och förtydligande fungera som ett skyddsnett för den som har blivit utsatt. Kommittén anser att detta bör framföras tydligare i lagstiftningen för att lägga mer vikt på följderna för den som blir utsatt och kan ha långvariga effekter.¹⁹

Enligt Göra hovrätts bedömning anser de att det blir problematiskt att utgöra en fällande dom när lagstiftningen kräver att våld och hot ska vara inblandad.

Det som även inte tas med är bland annat psykiskt våld som offret blir utsatt för och den tilltalade blir inte bestraffad om psykiskt våld har förekommit. Detta behöver inte nödvändigtvis handla om hot, utan om andra psykiska kränkningar exempelvis diskriminering som får bidragande effekter till sexuella övergreppet.

Enligt 4 kap. 4 a § i BrB faller psykiska kränkningar utanför lagstiftningen.²⁰

Kravet på att brottsoffret skulle ha blivit utsatt för våld eller tvång skulle kvarstå i lagstiftningen eftersom regeringen anser att det är det mest konkreta bevisningen man har att utgå ifrån. Kommittén debatterade om kravet på tvång skulle begränsa rättsfallens domar.

Detta är en faktor som har bidragit till sexuella övergreppet men det utgör en viss del av det som har hänt. Detta tog några år för Sverige att komma fram till, vilket vi kommer att gå mer in på när det kommer till lagändringarna.²¹

2.1 Hänsynsfaktor, frozen fright

Det som har tagits upp i olika fall samt en stor faktor att ha i åtanke när ett sexualbrott bedöms är hur den som har blivit utsatt har utagerat i form av något tecken på motstånd. Om personen i fråga inte har agerat i form av motstånd och vad är skälet till detta?

Ett våldtäktsfall kan bli nedlagt eller den tilltalade blir friad på grund av bristen på motstånd hos målsägande, vilket kan signalera någon form av samtycke.

---

¹⁸ Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015. S. 53.

¹⁹ SOU 2001:14 S. 55.

²⁰ Ibid. S. 42-43.

²¹ Ibid. S. 88-89.

Under sexualbrottsutredningen som genomfördes 1998 och som slutligen presenterades 2001 i form av SOU 2001:14 *Sexualbrotten – Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor*. Utredningen handlar om hur kvinnor som har blivit utsatta för våldtäkt eller andra sexuella övergrepp hamnar i ett så kallat ”frystillstånd” samt vilka andra reaktioner som kvinnorna hade fått när våldtäkten har inträffat.

Kommitténs praxisundersökning om våldtäkt och försvarsstrategier från offrets sida visar det att när kvinnorna har gjort motstånd och slutat är det inte för att kvinnorna gav upp, utan de blev paralyserade av skräcken och insikten att det finns ingen väg ut ur övergreppen som de utsätts för. Detta fenomen kallas för ”frozen fright” eller spela död reflexen. Det fungerar som en överlevnadsinstinkt och fungerar som ett sätt att uthärda det fasansfulla som kvinnan är med om.²²

Sexualbrottskommittén anser att det finns flera som har blivit utsatta har någon form av försvarsmekanism i form av verbalt eller fysiskt motstånd för att förhindra eller minimera skadorna. Emellertid slutar kvinnan att göra motstånd eller blir hindrad. Detta resulterar till att offret blir paralyserad av skräck. Denna undersökning som har utförts av forskare som har en bakgrund inom RFSU kom det fram till att oavsett hur våldtäkten ägde rum uppfattade kvinnorna att deras gärningsmän som livsfarliga trots att gärningsmännen inte hade hotat dem.

Eftersom offrets känslor och medvetande stängs av när de har blivit utsatta för våldtäkt blir det problematiskt vid en rättegång eftersom den utsatte har aningen trängt bort minnena eller har minnesluckor av händelsen som kan vara avgörande vid en rättegångsprövning. En tvångs eller hotbild bör finnas med för att göra en rättvis bedömning av fallet. Kommittén anser att detta bör kvarstå, vilket krockar med kvinnornas försvarsförmåga att ”uthärda” kränkningen.²³

Detta fenomen är en aspekt som regeringen och juridiska instanser borde ha ta hänsyn till eftersom det är ett fenomen som återkommer när en rättegång framförs samt under förhandlingarna. Begreppet Frozen fright finns inte med eller hanteras i svensk rätt dvs det behandlas inte i någon juridisk text, bristen på forskning och analysering av rättsfall där offret har befunnit sig i ett frystillstånd är väldigt vag. Det här beaktade inte Sveriges regering förrän 2005 års lagändring då det började nämnas och hanteras i lagstiftningen.

Propositionens syfte var att öka den sexuella integriteten ytterligare och stärka självbestämmanderätten för den enskilda individen. Syftet är att öka skyddsnätet för den som har blivit utsatt. Kravet på tvång skulle sänkas eftersom kommittén anser att kravet är högre än nödvändigt. Kommitténs hänsynstagande av brottsoffrens frystillstånd nämns på en mer omfattande plan än tidigare, vilket genomsyrar 2005 års lagändring.²⁴

2.2 Lagändringen år 2005

---

²² SOU 2001:14 s. 87ff.

²³ Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015. S. 45.

²⁴ Prop. 2004/05:45 S. 43

Det fanns en rad avgörande faktorer som ligger bakom 2005 års lagändring. Somliga begrepp och definitioner byttes ut och skyddet för den sexuella integriteten skulle vara mer utvidgat. Flera sexuella handlingar skulle klassas som våldtäkt och lägre tvångskrav i den nya lagstiftningen.²⁵ Ett fall som blev uppmärksammat och som ledde till Sveriges lagändring var ett rättsfall från Bulgarien, även kallad Bulgarietallet. Det var ett rättsfall som kom upp i Europadomstolen i slutet av 2003. Detta var strax innan den svenska regeringen skulle lägga fram sin remiss till den svenska lagrådet.

Den Bulgariska staten blev stämd av en ung kvinna då hon ansåg att Bulgariens rättssystem inte var tillräcklig för att skydda hennes rätt till sexuell integritet. Kvinnan var i ett nyktert tillstånd när händelsen inträffade och hon blev utsatt för sexuella övergrepp av 3 män som skulle ge henne skjuts hem. Hon hade alltså inte haft en chans att kunna fly eller göra motstånd. Liksom Sverige kräver Bulgariens lag att hot och våld ska ha inträffat och kunna bevisas för att kunna fälla gärningsmännen.

Fallet resulterade i att alla 3 männen blev friade och alltså inte blev ansvariga för det som inträffade. När fallet kom upp till Europadomstolen blev Bulgarien fälld för brott mot EKMR, specifikt art. 3 och 8, alltså förbud mot tortyr, omänsklig eller förnedrande behandling etc. Artikel 8 är rätt till skydd av privatliv, familjeliv, korrespondens etc. Efter fallet bestämde sig Sverige att ta bort en sektion i remissen som inkluderade våld, hot och hjälplöshet som rekvisit i lagen.²⁶

Efter fällande dom mot Bulgarien ledde det till att Sverige fick påtryckningar om att ändra lagstiftningen gällande sexualbrott eftersom lagen inte ansågs vara tillräckligt omfattande. Den svenska lagstiftningen stämde inte överens med EKMR. Sverige har inkorporerat EKMR i lagstiftningen och därmed har Sverige skyldighet till att lagen ska stämma överens med EKMR's artiklar och dess eftersträvan.

Motiveringen till varför det framför i lagen att en hot/våldsbild ska finnas i ett våldtäktsfall är för att det ska användas som bevismaterial för att domstolen ska kunna göra en rättvisbedömning.

Den svenska inkorporeringen av konventionen fick inte tillräckligt med fotfäste i Sverige, vilket reflekterats i sexualbrottslagstiftningen. Gudrun Schymans motion till riksdagen från 2005 nämner hon att trots lagändring var det inte tillräckligt för att skydda enskilda individers rätt till sexuellintegritet, vilket strider mot Europakonventionen och människorättskonventionen som länderna i Europa som har ratificerat den ska uppfylla dess krav.²⁷ Man talar specifikt om att rättsskipningen kring våldtäkter och sexuella övergrepp skulle effektiviseras inom den här aspekten. Artiklarna som överlappar sexualbrottslagstiftningen och dess förbättring syftar man på främst artikel 3, rätten till att inte bli torterad, utsättas för förnedring eller omänsklig behandling, 6, rätten till en rättvis rättegång, artikel 8, rätten till privat och familjeliv och korrespondens och artikel 13 som är

---

²⁵ Prop. 2004/05:45 S.1 f.

²⁶ Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015. S. 52.

²⁷ Motion 2005/06:Ju504

rätten till domstolsprövning.²⁸ Lagen ändrades inte av svenskt initiativ, utan Sverige hade fällts ett antal gånger för att lagarna gällande våldtäkter var inte tillräcklig eftersom kraven för Kvinnokonventionen blev inte uppfyllda.

Konventionen ska skydda enskilda individer från att få sina rättigheter kränkta. Om det nationella rättssystemet inte tillgodoser detta är det staten som kränker individen om rättigheterna inte skyddas.²⁹

Begreppet ”hjälpöst tillstånd” har varit väldigt omdebatterad. Det diskuterades att brottsoffret hamnar i ett underläge som tenderar till att skuldbelägga offrets handlingar. Motiveringen till att stärka och utveckla begreppet hjälpöst tillstånd är för att kunna skydda den sexuella integriteten för den som befinner sig i ett tillstånd eller situation där den som är utsatt inte är kapabel till att värna om sin egen sexuella integritet.

Genom att konkretisera och förstärka innebörden i lagstiftningen var motiveringen att förstärka bestämmelser samt ge mer utrymme för rätten till sexuell självbestämmande. Bestämmelsen för våldtäkt och kravet på tvång ändrades när lagändringen 2013 var aktuell för att det skulle stämma mer överens med rättspraxis.

Kravsänkningen på tvång under sexuella övergrepp berodde på att man tog hänsyn till frozen fright fenomenet som nämnes i tidigare kapitel i uppsatsen. Det blev mer fokus på offrets reaktioner. Men terminologin gällande hjälpöst tillstånd kvarstod trots att diskussionerna kring detta var att det var ett föråldrat begrepp som behövde uppdateras.

Utvidgningen av vad som klassas som våldtäkt blev mer omfattande i den dåvarande lagstiftningen då det fanns luckor som behövde fyllas ut och stärkas. Detta var i 6 kap 3§ i BrB under 2005 års lagstiftning.³⁰

2.3 Diskussionen kring termen hjälpöst tillstånd - moment 22

Det omtalade så kallade Tumbafallet startade igång en diskussion om moment 22 i rättsskipningen. Fallet väckte en stor uppståndelse när en kvinna blev utsatt för sexuella övergrepp av flera män, inklusive en taxichaufför. Kvinnan befann sig i ett hjälpöst tillstånd då hon var medvetlös på grund av alkohol. I det här fallet hade HD ansett att det inte gick att bevisa om detta var en våldtäkt eller inte eftersom kvinnan inte minns vad som hände och männen uttalar sig om att hon inte var redlost påverkad av alkohol, utan hon gick med på att utföra sexuella handlingar med alla männen.

Efter lagändringen 2005 skulle den fånga upp den drabbade under sådana situationer när den som är drabbad befunnit sig i ett hjälpöst tillstånd. Definitionen på vad som klassas som hjälpöst tillstånd är när gärningsmannen utnyttjar det faktum att offret befinner sig i ett

---

²⁸ Håkanson, Hanna. 2013. Rättsvetenskaplig uppsats: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOId=4228365&fileOId=4285483> s. 13 f. Hämtad: 01.07.2020

²⁹ Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015. S. 66.

³⁰ SOU 2016:60 s. 105 ff.

tillstånd där hen inte har någon möjlighet till att försvara sig eller utgöra motstånd mot övergreppen. Innebörden av hjälplöst tillstånd är bland annat om offret är sovande, medvetslös, kraftigt berusad eller narkotikapåverkad, fysiskt skada eller lider av psykisk sjukdom.

Lagen skulle fungera som ett skyddsnät för den drabbade som har befunnit sig i ett hjälplöst tillstånd men istället lades gärningsmännens uttalanden som grund för fallet och motiveringen till friandet var att kvinnans förmåga att inte minnas något var ett vagt argument för att fälla gärningsmännen när lagen om hjälplöst tillstånd borde ha varit i grund från början för fallen som har kommit upp i domstol. Där av blev fallet ett moment 22, ett dilemma som inte går att lösa. Det blev en problematik under lagändringen 2013 där det diskuteras mer om definitionsändringar i lagtexten.³¹

2.4 Lagändringen år 2013

Den 1a juli 2013 blev sexualbrottslagen ändrad ännu en gång. De luckor som fanns i 2005 års lagstiftning och bestämmelser skulle kompletteras in i den nya lagstiftningen.

Innan år 2013 lagstiftning fanns det en del påtryckningar som ledde till fram till dess dåvarande form bland annat omdefinieringen om ”hjelplöst tillstånd” som inte var tillräckligt omfattande.

2010 års försök till en samtyckeslagstiftning var inte så lyckad och kampen om att lagen skulle bli verklighet fortsätter. Regeringen ansåg att med en samtyckeslagstiftning hade det inte blivit någon större skillnad i jämförelse med tidigare och ansåg att den befintliga sexualbrottslagen är tillräckligt omfattande.³²

Strax innan lagändringen 2013 kom en proposition ut med ännu ett försök till en samtyckeslagstiftning. Regeringen strök förslaget helt om att ha en samtyckeslagstiftning. Majoriteten av remissinstanserna gav avslag till förslaget. Åklagarmyndigheten, advokatsamfundet samt domstolsverket stod inte bakom en införskaffande av en lag baserad på frivillighet, vilket försvårar motionens process när ingen av myndigheterna står bakom den. Regeringen ansåg att det hade blivit problematiskt med en samtyckeslag när den befintliga lagen ska utgå ifrån sexuell frivillighet.³³

I sexualbrottslagen 2005 kom lagrådet med en motion till regeringen där de ville byta ut termen ”hjelplöst tillstånd” mot ”särskilt utsatt situation”. Regeringen gav avslag till detta trots Europadomstolens rekommendationer där de föreslog att termen skulle omdefinieras.³⁴ I den nya lagens utökning av kriterierna angående hjälplöst tillstånd ökad och aspekterna som blev tillagda var sömn och allvarlig rädsla, Det har varit problematiskt att klassificera vad som innefattar i termen allvarlig rädsla. Anledningen till varför termen kom med i lagstiftningen är för att regeringen ville fånga upp hänsynsfaktorn Frozen fright för att ge den drabbade ett slags skydd och ge fokus på gärningsmannens oaktsamhet.

---

³¹ Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015. S. 55.

³² SOU 2010:71 S.250 ff.

³³ Prop. 2012/13:111 S.32 ff.

³⁴ Prop. 2004/05:45 S. 50. f.

Motiveringen till lagändringen var att lagen skulle skydda offren som befinner sig i särskilt utsatta situationer och ta hänsyn till omständigheterna kring händelsen. Det skulle stärka offrens sexuella integritet på ett effektivare plan.³⁵

Lagens nya termer fick en del kritik när lagen prövades och domarna blev inte så som det var förväntat. Exempelvis förväntades att fler fällande domar skulle uppkomma med tanke på lagens omdefiniering och mer omfattande än lagen från år 2005.

Lagändringen 2013 har antalet våldtäktsanmälningar som har lett till en rättegång i snitt varit fler friande domar än fällda. I flertal fall där målsägandets omständigheter borde ha klassats som ”särskilt utsatt situation” var en aspekt som gick emot brottsoffren. Den tilltalades uppsåt i flera fall utredes inte, utan målsägandets uppsåt och hur de hamnade i en sådan situation var mer i fokus.

Utnyttjandet av en särskilt utsatt situation kom inte på tal när det skulle vara avgörande i domarna. Det har förekommit i flertal fall märkliga tolkningar av vad en särskilt utsatt situation är och dess innebörd. Den tilltalades oaktsamhet kom inte heller på tal och lagen var inte omfattande när det gällde oaktsamhet. Sverige låg efter sin tid och behövde anpassa och behövde anpassa sexualbrottslagen mer till EKMR när dess grund bygger på att värna den sexuella integriteten och rätten till ett effektivt rättssystem, alltså räckte det inte med ett oaktsamt beteende från den tilltalade för att kunna bli fälld.³⁶

Samhällssynen på sex, samtycke och sexualbrott har förekommit före juridikens utveckling de senaste åren. Människans rätt till sin sexuella integritet ska inte kränkas. I teorin utgår lagen från ett samtyckesperspektiv utan att det ska stå i lagen. I praktiken är det målsägandet som skuldbeläggs för en brist på ett uttryckande av vägran vid sexuell handling eller motstånd när det i själva verket är den tilltalades oaktsamhet och utnyttjande av en utsatt situation som borde kriminaliseras.

Folkets bristande förtroende för det svenska rättssystemet blev större när en stor del av våldtäktsfall leder till en friande dom i jämförelse med antalet fällande domar, man anar att mörkertalet är mycket större än vad man kan ana.³⁷

3. En lagstiftning byggd på frivillighet

Utgångspunkten i sexualbrottslagen som finns i 6 kap i BrB har sin utgångspunkt att varje individ har rätt att bestämma över sin kropp och sexuella integritet samt med frivillighet som grundprincip. Det krävs inte längre att en vålds eller hotbild gentemot offret ska närvara för att en gärningsman ska bli fälld.³⁸ Parterna som är eller ska bli involverade i sexuella handlingar behöver försäkra sig om att bägge parterna vill, dvs ge eller antydan till samtycke.

Brottsbalkens egen definition på sexualbrottslagen 6 kap 1§ ” Den som, med en person som inte deltar frivilligt, genomför ett samlag eller en annan sexuell handling som med hänsyn till kränkningens allvar är jämförlig med samlag, döms för våldtäkt till fängelse i lägst två år och

---

³⁵ Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015. S. 75.

³⁶ Ibid. S.84 ff.

³⁷ Ibid. S. 107 f.

³⁸ Prop. 2017/18:177 s.1.

högst sex år. Vid bedömningen av om ett deltagande är frivilligt eller inte ska det särskilt beaktas om frivillighet har kommit till uttryck genom ord eller handling eller på annat sätt. En person kan aldrig anses delta frivilligt om”³⁹

Efter en del påtryckningar, debatter och motstånd har samtyckeslagen trätt i kraft sedan den första juli 2018. Det som har lett fram till samtyckeslagstiftningen var en lång och problematisk väg för att det skulle gå igenom.

Regeringen insåg att det föregående lagstiftningen inte var tillräckligt omfattande för att skydda den enskilda individens sexuella integritet. Efter lagändringen 2013 bestämde regeringen för att utreda vad det var som inte stämde med den dåvarande lagstiftningen. År 2014 började kommitténs utredning och övervägande om en samtyckeslagstiftning började att komma på tal.

Kommittén fick i uppdrag att utföra en praxisgenomgång med syftet att klargöra hur den framtida sexualbrottslagen och dess tillämpning och tolkning ska se ut.⁴⁰

Tillämpningen av lagen som det har sett ut nu har det fått en viss effekt under den korta tiden lagen har trätt i kraft. Grundprincipen för samtyckeslagen är parternas frivillighet att delta i samlag eller andra sexuella handlingar.

Innan krävdes det att hot eller våld skulle finnas med i bilden som en följd för sexuella övergrepp. Frivillighet vid samlag måste finnas där och oaktsamhetsansvar är ett nytt begrepp som uppkom i samband med samtyckeslagstiftningen för att skydda offrets integritet. Domen måste utgå främst utgå ifrån konkreta bevis för att underlätta utredningen. Kroppsspråk och ord är det mest konkreta att utgå ifrån snarare än parternas inre tankar som inte uttrycks under händelsen. Som det nämndes tidigare kan offret ibland inte uttrycka sin vägran på grund av att hen är paralyserad av skräck, vilket tas med i bedömningen vid en våldtäktsanklagelse.

Med en samtyckeslagstiftning som vi har haft nu i Sverige i cirka 1,5 år är det problematiskt att få ett helhetsperspektiv på hur lagen tillämpas och dess effekter av de vid sexualbrott. Under den korta perioden som lagen har trätt i kraft visar det sig att våldtäktsärenden i större utsträckning har lett till fler fällande domar än tidigare. Det som har visats i fallens fällande domar är att gärningsmannen blir fällt just för sin oaktsamhet som innebär ett vårdslöst handlande som kan vara straffbart. Det kommer komma upp ett kapitel senare i uppsatsen om detta.⁴¹

Kommittén ville tillägga ytterligare sexuella övergrepp som exempelvis sker via nätet även om personen som blir drabbad inte blir kränkt fysiskt blir personen kränkt då bristen på samtycke förekommer i detta sammanhang med motivering att en del sexuella övergrepp sker via nätet är det viktigt att den nya lagstiftningen ska kunna stämma överens med tiden och tekniken som vi har nu. Sexualbrott som sker på distans ska vara straffbart. Tydliggörandet av sexuella handlingar och övergrepp står i den nya lagen och sexuella övergrepp kan ske i olika forum på nätet exempelvis via sociala medier, telefon etc.⁴²

En annan aspekt var utvecklingen av straffansvar och för att kunna förbättra rättsväsendet och kriminalisera gärningsmannens oaktsamhet.⁴³

---

³⁹ BrB kap. 6. 1§.

⁴⁰ SOU 2016:60 s. 93.

⁴¹ Ringstedt. Viking. 2019. Tillämpning av den nya samtyckeslagen. <https://lawline.se/answers/tillampning-av-den-nya-samtyckeslagen> Hämtad: 12.02.019

⁴² Prop. 2017/18:177 S.43.

⁴³ SOU 2016:60 S. 93 ff.

Frivillighet är ett centralt begrepp för sexualbrottslagstiftningen men som inte var ett avgörande moment i ett sexualbrottsfall. Innan den nya lagen trädde i kraft ville kommittén framföra tydligare restriktioner på frivillighet och samtycke och dess synlighet i lagtexten. Frivilligheten måste få komma i uttryck vid samlag eller annan sexuell handling. Detta är beroende av avgörandet om ett friande eller fällande och ska uttryckas via ord eller kroppsspråk. Ett ja är ett ja och inget nej betyder inte automatiskt ett ja med hänsyn till frozen fright som nämndes tidigare.

Sexuellt självbestämmande innebär att en individ ska kunna bestämma själv om att utföra eller medverka i sexuella handlingar eller inte. Om personen som har blivit utsatt har deltagit i någon form av sexuell handling som inte känns bra på grund av personen var under hot eller våld och detta ska klassas som våldtäkt eller sexuellt övergrepp.⁴⁴

Via en samtyckeslagstiftning fick Sverige ett förbättrat skyddsnät för den som har blivit utsatt för sexuella övergrepp samt en mer utvecklade åtgärder för att kunna hantera dessa typer av brott så att det stämmer överens med EKMR och dess värderingar.

Syftet med lagändringen var att effektivisera bevissäkringen och korta ned tiderna för handläggningarna för att göra rättsprocessen så effektiv som möjligt.⁴⁵

Omständigheter som leder till frivillighet exempelvis hot, våld, utpressning eller andra påtryckningsmedel som leder till sexuella handlingar ska kriminaliseras. Utvidningen av straffansvaret av gärningsmannens utnyttjande av en tvångssituation har blivit mer skärpt i samband med den nya lagstiftningen.

Om en gärningsman utnyttjar det faktum att en person som befinner sig i en särskilt utsatt situation ska kunna dömas för våldtäkt. Med en lagreglering som kräver frivillighet har terminologin blivit mer moderniserad och utvidgats. Det som innefattar en särskild utsatt situation är bland annat allvarlig rädsla som är ett nytt begrepp för att få med fenomenet frozen fright som en förklaring till bristen på motstånd, vilket är ett vanligt förekommande.

Psykisk störning, sömn, drog-alkoholpåverkad, medvetlöshet eller fysisk skada ingår också inom ramen för en särskilt utsatt situation. Detta bygger på lagändringen som skedde 2013 men som kommittén anser var inte tillräcklig. Den nya utvidningen av lagen har en avgörande betydelse i bedömningen, vilket kan göra att en gärningsman kan fällas för oaktsam våldtäkt eller oaktsamt sexuellt övergrepp eftersom personer som befinner sig i en särskilt utsatt situation kan inte ge uttryck för samtycke.

Oaktsam våldtäkt och oaktsamt sexuellt övergrepp är två nya brott som infördes i samband med samtyckeslagen. vi kommer att tala vidare på i nästkommande kapitel.

Kommittén föreslog att lägga till utnyttjande av en person som befinner sig i en beroendeställning behöver tas med i bestämmelsen av att det klassas som våldtäkt. Även om den sexuella handlingen var frivillig ska gärningsmannen bära straffansvar på grund av utnyttjande av en person eller situation om personen inte befann sig i en beroendeställning till gärningsmannen skulle händelsen inte äga rum.

Detta kommer att klassas som sexuellt övergrepp eller våldtäkt genom att formulera brottet på det sättet kommer det höra till våldtäktsbestämmelserna samt att bestämmelserna skärps och lika så är straffet. Rätten till sin egen kropp respekteras i jämförelse med den föregående

---

⁴⁴ SOU 2016:60 S. 195 ff.

⁴⁵ Prop. 2017/18:177 S.15.

lagstiftningen där straffet för utnyttjande av person som befinner sig i beroendeställning var straffskalan lägre.⁴⁶

3.1 Oaktsamhet är ett brott

Med samtyckeslagen infördes två nya brott som gärningsmannen ska bära ansvar för olämpliga beteenden som har kriminaliserats. De nya brotten som man kan bli fälld för är oaktsam våldtäkt och oaktsamt sexuellt övergrepp som finns i 6 kap i BrB.

Dessa brott innebär att det blir mer fokus på gärningsmannens oaktsamhet och bedömningsförmåga att kunna se om offret har medgett sitt samtycke via ord eller handlingar. Om gärningsmannen inte visste att offret inte gav ett samtycke ska den tilltalade dömas för oaktsamt sexuellt övergrepp eller oaktsam våldtäkt. Om gärningsmannen har haft sexuell kontakt med någon som befinner sig i en särskilt utsatt situation klassas det också som en form av oaktsamhet. Det behöver inte nödvändigtvis inte vara grov oaktsamhet för att gärningsmannen ska fällas.

Oaktsamhetsbrottet ska fungera som en markering för gärningsmannen att hans uppförande inte tolereras och det är regeringens sätt att komplettera samtyckeslagstiftningen. Det läggs ett större ansvar på gärningsmannens handlingar och beteende snarare än att lägga fokus på offrets bristande uttryck för vägran av sexuella handlingar. I första hand omfattar lagen om medveten oaktsamhet dvs gärningsmannen har insett att offret inte har medgivit sitt samtycke men gärningsmannen valde att ignorera det och genomförde övergreppet i alla fall.⁴⁷

3.2 Utmaningar som samtyckeslagen står inför

Kommittén gjorde en undersökning på hur en samtyckeslagstiftning har sett ut i andra länder. Det är endast få länder med Sverige inkluderat men innan Sverige återopade en samtyckeslagstiftning hade kommittén sina tvivel om detta skulle fungera inom det svenska rättsväsendet. Det som kommittén tvivlade på främst om lagstiftningen skulle leda till fler fällande domar.

I en närmare undersökning på hur Storbritannien har tillämpat sin samtyckeslagstiftning både hur det såg ut teoretiskt och praktiskt. Praktiskt var det inte lika effektivt som det var tänkt, vilket gjorde Sverige osäkra på om lagen skulle träda i kraft eller inte. Undersökningen gav stöd till kommitténs tvivel till om Sverige skulle ha en samtyckeslagstiftning. Det visade sig att lagen tenderar att ha tillämpningssvårigheter.

Lagen skulle omfatta skydd för personer som befinner sig i en särskild utsatt situation och för personer som har hamnat i prostitution, vilket hade kommittén svårt med hur lagen skulle tillämpas i Sverige. Hur ska man veta om en person samtycker eller inte? Det är en fråga som kommittén ställt sig själva. De ansåg att samtycke ger en för stort tolkningsutrymme, vilket hade sina svårigheter eftersom definition på samtycke och kriminaliseringen behöva stämma överens med varandra.

---

⁴⁶ Ibid. S. 40 f.

⁴⁷ Ibid. S. 45 ff.

Gärningsmannens handlingar hamnar i centrum för brottsutredningen på grund av sin oaktsamhet, vilket kan tendera att vara uthängande och förnedrande. Detta kan ta sin tid att åberopa. Det kan även komma bevissvårigheter med lagen, vilket gör tillämpningen svårare för domarna att göra en rättvisbedömning.

Det finns även en risk att lagen kan tendera till en exploatering av offret genom att undersöka offrets beteende och på vilket sätt vägrade hen medverka i sexuella handlingar med gärningsmannen.⁴⁸

3.3 Fördelar med att ha en samtyckeslagstiftning

I föregående lagstiftningar har problematiken funnits i bevisningen och brast i de olika faktorerna som ett sexualbrott består av. Med den nya lagen är tanken att det ska vara mer omfattande än tidigare genom att skärpa straffansvaret mot sexuella övergrepp, vilket inte alltid innefattar våld och hot.

Kommittén ansåg att kravet på hot och våld var för svag för att det skulle leda till ett fällande då det inte alltid finns en vålds eller hotbild.

Fenomenet frozen fright som har nämnts tidigare utvidgas och får mer plats i avgörande domar. Enligt forskare är detta ett vanligt drag hos sexualbrottsoffer för att kunna överleva övergreppet. Med samtyckeslagstiftningen tas detta med som en hänsynsfaktor och har en större roll än tidigare.

Det har blivit mer fokus på själva kränkningen i samband med samtyckeslagstiftningen snarare än på själva situationer och hur det hände. Det huvudsakliga med lagen är belysningen på frivillighet, vilket har ett avgörande betydelse än hot och tvångsfaktorn. På det sättet blir lagen oberoende av hot och tvång för att det ska leda till fler fällande domar och på det sättet läggs det mer tyngd på kränkningen av den sexuella integriteten.

Kriminaliseringen har utvidgats och skärpts med samtyckeslagen då den ska ta hänsyn till att sexualbrottsoffer utsätts för påtryckningar till samlag eller att gärningsmannen försöker övertala offret till olika sexuella handlingar som de egentligen inte vill ta del av.⁴⁹

Som det nämndes tidigare i föregående kapitel angående gärningsmannens oaktsamhet och kriminalisering av den är något som inte bedömdes tidigare men som nu på senare tid har blivit uppmärksammas.

Genom att kriminalisera vissa beteenden markerar det svenska rättsväsendet att sexuella övergrepp inte är acceptabelt, vilket kommer att stärka brottsförebyggandet på längre sikt. Kriminaliseringen av förövarens oaktsamhet vid sexuella handlingar kommer det att leda till att fler kommer att bli aktsamma för sådana omständigheter.

På långsikt kommer detta att leda till att jämställdheten mellan kvinnor och män att öka. Cirka 96% av de som utsätts för sexuella övergrepp är kvinnor och de som utför sexuella övergrepp är till cirka 98% män.

Genom att öka den sexuella integriteten och kriminalisera handlingar som kränker detta kommer det emellertid leda till att samhällsklyftan och synen på sex och samlag kommer att ändras till det bättre exempelvis genom att sätta ribban högt för vad som är acceptabelt vid

---

⁴⁸ SOU 2016:60 S. 112.

⁴⁹ Ibid. S. 111 f.

sex och samtycke och utbilda ungdomar i skolorna samt personal, målsägarbiträden, åklagare etc. för att det ska ske en förändring i samhällsstrukturen.

På det sättet kommer samtyckeslagen att förändra samhällsstrukturen till det bättre gällande synen vi har på sexualbrott. Med samtyckeslagen förutsätter det att fler sexualbrott kommer att leda till fällning och därmed kommer folk våga anmäla. Antalet anmälningar kommer att stiga. Detta beror inte på att det händer blev sexuella övergrepp i landet eller att det finns fler nya som har drabbats, utan det är fler som får förtroende för den svenska rättssystemet och mörkertalet blir mindre.⁵⁰

3.4 Fokus på straffansvar som en långsiktig samhällsförändring

Lagar fungerar som en grund för vårt samhälle och dess konstruktion på vad som är rätt eller fel och därmed få upprättelse eller bli fälld för brott. När det talas om lag och rätt handlar det främst om rättigheter och skyldigheter. Detta kan ändras beroende om lagen är formad på ett visst sätt så att det gynnar den som ska få upprättelse eller den som kan potentiellt bli friad. Den svenska rättsordningen behövde moderniseras för att göra rättsskipningen mer rättvis för parterna som är inblandade.

I det är fallet gällande lagen om samtycke och dess utveckling har det varit problematiskt genom åren då Sverige låg efter sin tid och var inte beredd på att ändra tidigare tankemönster som i sin tur reflekterar det på lagarna och dess tillämpning. Tidigare har det talats mer om strafffrihet än om straffansvar gällande sexualbrott, vilket har reflekterats i föregående lagstiftning. Lagarna och dess tillämpning låg i en annan riktning och med samtyckeslagen riktades rampljuset mot den tilltalades straffansvar.

I en våldtäktsutredning blir det särskilt problematiskt när parterna har samtyckt och senare ångrar den ena parten sitt samtycke under en del av sexuella handlingen, vilket gör att samtycke nästan utesluter ansvar, vilket är en så kallad objektiv rekvisit.⁵¹

Den tilltalade kan inte fällas för övergrepp om deltagandet var frivillig, vilket krockar med ansvarsfriheten. Bristen på samtycke är ett vagt argument att fria någon från ansvar över sina handlingar.

Innan brast det då den tilltalade kunde inte bli fälld om offret ångrade sig eller inte ville ta del av en speciell sexuell handling till skillnad från den nya lagstiftning som omfattar detta. På grund av att en person har samtyckt till en del av sexuella handlingen innebär det inte att personen har gått med på allt som komma skall, vilket är en svår linje att dra i mellan.

Genom att ge straffansvar på gärningsmannen läggs intresset på att skydda den som har blivit utsatt och inte skuldbelägga dem. Ingen individs sexuella integritet ska bli kränkt oavsett omständigheterna. De omständigheter och motiv bakom gärningsmannens handlingar ska inte vara försvarbara, vilket samtyckeslagen har fått en del kritik för att lagen tenderar till att man

---

⁵⁰ Ibid. S.417. 6

⁵¹ Leijonhufvud, Madeleine & Wennberg, Suzanne. 2009. *Straffansvar*. 9, [omarb.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik. s. 68.

sätter den tilltalade i fokus för brottsutredningen. Argumenten är att brottet ska hamna i fokus och inte skuldbelägga den som har blivit utsatt för brottet. Genom att lägga straffansvar på den tilltalade ger lagen tyngd och i större utsträckning leda till fler fällanden.⁵²

4. Uttalanden från samhällsaktörer

Amnesty International

Människorättsorganisationen Amnesty International har uttalat sig och har varit en av de drivande krafterna till den nuvarande lagstiftningen som är byggd på frivillighet. De uttalar sig om att detta har varit en efterlängtd lagstiftning och flertal kampanjer har sätt igång under åren för att lagstiftningen skulle bli verklighet.

Amnesty uttrycker att det visar att den svenska rättssystemet har gett utrymme för den enskilda individens rättigheter när det kommer till sexualbrott och stärker kvinnors rätt till sexuellt självbestämmande. De uttrycket att det är en milstolpe för en långsiktig samhällsförändring och rätten till sexuellt självbestämmande kommer emellertid normaliseras och utvecklas ytterligare med hjälp av samtyckeslagen.

Det som är mindre bra har Amnesty har hänvisat till en rapport från Brå i sina uttalanden där det visar att antalet fall som väcks till ett åtal är fortfarande låg men antalet höjdes med cirka 8% mellan 2017 och 2018 i samband med den nya lagstiftningen 2018.

De berättar om att bevisningen för att sexuella handlingen inte var frivillig har ökat och därmed kan den tilltalade dömas för våldtäkt. För att fälla en gärningsman är faktorerna kring våld och tvång inte längre ett krav då alla sexuella övergrepp då det inte förekommer alltid då fälls fler gärningsmän, vilket visar att lagen har haft effekt.

Generellt har våldtäktsärenden minskat i jämförelse med statistiken för 10 år sedan, vilket visar att lagändringarna har haft en effekt och fortsätter att göra skillnad.

År 2017 släppte Amnesty en rapport som går under namnet Time for a change: Justice for rape survivors in the nordic countries. Det är en rapport som handlar om våldtäkt i de nordiska länderna och hur brottsoffret tas om hand samt vilka åtgärder det tas vid sexuella övergrepp.

De kritiserade och granskade nordens lagstiftning kring våldtäkt och sexualbrott överlag samt vad som brister när det kommer till mänskliga rättigheter och vad som kan förbättras. Syftet med Amnestys rapporter och kampanjer är att normalisera trenden kring samtycke och pressa makthavare till att ändra på sexualbrottslagarna som missgynnar statens medborgare.

För att lagen ska effektiviseras ytterligare uttrycker Amnesty att det inte räcker med att lagen bara har trätt i kraft, utan kunskapen om den måste spridas så att fler får kännedom om sina rättigheter och skyldigheter när det kommer till sexuellt samtycke. Ömsesidighet och samtycke bör läras ut i skolor för att slutligen ändra på civilsamhällets bild angående samtycke på långsikt.

---

⁵² Ibid. s. 77 f.

Amnesty ser potential i den svenska samtyckeslagen där organisationen ser att människans sexuella integritet upprätthålls och är på väg till ett mer jämställt samhälle.⁵³

Fatta

Fatta är en ideell organisation som engagerar sig i förebyggandet för sexuellt våld och förespråkar samtycke. Fatta bedriver olika kampanjer som rör samtycke och upplysning på sexuellt våld, håller i workshops, föreläsningar och andra typer av utbildningar för att nå ut till så många som möjligt.

Fatta vill bygga upp och främja en samtyckeskultur i Sverige för att normalisera och förhindra att fler utsätts för sexuellt våld. De uttrycker sig att det är ett stort framsteg för Sverige och föregår med gott exempel för andra länder som överväger en samtyckeslagstiftning men det räcker inte.

Fattas arbete är att skapa och forma om samhället som ska grunda sig i frivillighet, ömsesidighet och respekt gentemot sina medmänniskor. På det sättet kommer lagen att få mer effekt än förväntat eftersom målet är att effektivisera sexualbrottsärenden samt implementera samtycke praktiskt.⁵⁴

Advokatsamfundet

Strax innan lagen trädde i kraft hade lagen en del motstånd och det var bland annat ifrån Svenska advokatsamfundet. I deras yttranden som finns i propositionen har de uttalat sig om att de är skeptiska angående lagens förutsättningar skulle kunna vara hållbara. De tvivlade på lagens tillämpning skulle leda till fler fällande domar än tidigare med tanke på bevissvårigheterna som kommer i samband med samtyckeslagen då bristen på samtycke kan tendera till att bli problematiskt att bevisa.

Advokatsamfundet hävdar att bristen på frivillighet inte att komma i uttryck med en lagstiftning baserad på frivillighet, vilket riskerar lagen att framstå som otydlig och missvisande när det kommer till gärningsmannens dom och bevisning. Genom att parterna ska försäkra sig om ett samtycke vid en ny sexuell handling blir problematiskt att bevisa samt oförutsägbart om detta skulle vara uppnåeligt med en samtyckeslagstiftning.⁵⁵

Åklagarmyndigheten

Åklagarmyndighetens uttalanden stämmer överens med Advokatsamfundets yttranden gällande tillämpningssvårigheterna i rättsskipningen av samtycke. De anser att det blir

---

⁵³ Amnesty International. Ett år med samtyckeslagen – men vad krävs nu? <https://www.amnesty.se/aktuellt/ett-ar-med-samtyckeslagen-men-vad-kravs-nu/> hämtad: 12.12.2019

⁵⁴ Fatta. Om samtycke. <http://fatta.nu/vilka-vi-ar/om-samtycke/> hämtad: 12.12.2019

⁵⁵ Prop. 2017/18:177 S.29.

problematiskt när frivilligheten inte kommer till uttryck eller sätta krav om det behöver komma till uttryck eller inte för att det ska vara avgörande i brottets dom. Det kan bli problematiskt när en sexuell handling till en början var frivillig och övergången till andra sexuella handlingar där den ena partens samtycke inte kommer till uttryck, vilken tenderar till oklarhet i brottsärendet.

Åklagarmyndigheten och andra samhällsaktörer ansåg att genom att införa straffansvar på den tilltalades oaktsamhet är ett rimligare krav än att lägga fokus på om samtycket kom till uttryck eller inte, vilket ska vara ett grundkrav från början. På så sätt minskar kravets fokus på frivilligt deltagande och höjer vikten av den tilltalades straffansvar.

Åklagarmyndigheten var ändå osäker till att en lag baserad på samtycke kolliderar eller inte överensstämmer med legalitetsprincipen. Det innebär att som tilltalad kan man inte bli fälld för något som inte står i lagen vid den tidpunkten som brottet begicks.⁵⁶

Lagrådet

Lagrådet är också en av de samhällsaktörerna som gav kritik till förslagen om att Sverige skulle införa en samtyckeslagstiftning. Deras främsta arbetsuppgifter och roll inom samtyckesdebatten är att granska lagförslagen från en objektiv synvinkel, därmed har de en stor roll i avgörandet om lagen ska införas eller inte.

Lagrådet avströk förslaget om att införa en samtyckeslagstiftning och motiveringen till det var för att de anser att förslaget om en lag baserad på sexuellt samtycke når inte upp till förutsägbarhetskraven inför bestämmelserna som har förslagits i samband med förslaget om samtyckeslagstiftningen. Lagen kan tendera till att kollidera med den befintliga legalitetsprincipen, vilket lagrådet hade en del kritik över.

De hade en del kritik om lagens tillämpning och kritiserar till om lagen skulle spegla resultaten i verkliga livet. Lagrådet tror alltså inte att det blir fler fällande domar med tanke på lagens oklarhet och den framåtsyftande resultatet kan eventuellt inte bli så som förväntat. Med en samtyckeslagstiftning framför lagrådet att med lagförslaget behöver man införa en helt ny brottsrekvisit vars tillämpning skulle bli för vag. Där med blir det svårt att bedöma om den tilltalade ska få straffansvar om exempelvis den ena parten har samtyckt till vissa sexuella akter och inte samtyckt till andra.

Lagen kan tendera att ha vissa definitioner som bli problematiska för ett falls bedömning, exempelvis ”frivilligt deltagande” och bevisningen kan bli svår att ta fram, vilket kan bli vilseledande för domarna.

Lagrådets förslag var att klargöra i lagförslaget för att undvika otydlighet samt för att tydliggöra den enskilda individens rätt till sexuell integritet för att lagstiftningen ska bli mer normativ. De framförde bristerna som fanns i dåvarande sexualbrottslagstiftningarna och ville inte att dessa brister skulle upprepas i händelse av att lagen skulle införas. Det var viktigt att den enskilda individens mänskliga rättigheter skulle genomsyra i lagtexten för att stärka den som har blivit utsatt för sexuella övergrepp.

---

⁵⁶ Ibid. s.30.

Både Lagrådet och Advokatsamfundet hade liknande synpunkter och kritik. Båda ansåg att regeringen borde ha haft deras framföranden i åtanke och ta hänsyn till deras kritik. Båda är 2 två stora samhällsaktörer som har makt och inflytande för att påverka den svenska lagstiftningen. Där med borde inte Lagrådets eller Advokatsamfundets synpunkter ignoreras för att hålla lojaliteten gentemot de och till processen av lagstiftningen.

Lagrådet kom med olika förslag för att utvidga lagförslaget ytterligare för att lagen skulle vara mer effektiv även fast de var emot idén om en samtyckeslagstiftning från början. De framförde att man behöver komma åt gärningsmannens oaktsamhet när offret har blivit helt paralyserad av skräck för att inte skuldbelägga den som har blivit utsatt. Avgörandet om ett friande eller fällande beror på omständigheter och hänsynsfaktorerna som har förekommit när övergreppet ägde rum.⁵⁷

5. Slutsats

Under tidpunkten som uppsatsen skrevs har sexualbrottslagen baserad på frivillighet varit i kraft i cirka 1,5 år, vilket påverkade mitt resultat och materialinsamling som man bör ha i åtanke när man läser uppsatsen. Med den material som har funnits tillgängligt och fungerande till den metod som uppsatsen är byggd på de frågeställningar som har valts ut har det vinklat uppsatsens resultat och slutsats.

Med uppsatsens historiska tillbakablick besvarade det en av frågeställningarna, vilket gav en grund till hur sexualbrottslagstiftningen såg ut och resonemangen kring de för att komma fram till lagens nuvarande form. Det redogjordes olika faktorer till varför de föregående lagarna såg ut så som de gjorde och vad som har lett till lagändringarna år 2005, 2013 och slutligen 2018.

Det var en del uppmärksammade fall som ledde upp till de föregående lagändringarna där man helt enkelt inte hade tillräckligt med kunskap eller resurser till att ge rättslig upprättelse till de som har blivit drabbade, exempelvis Tumbafallet.

Genom att bibehålla kvar våld och tvång som ett kriterium i den föregående lagstiftningen blev det problematiskt att fälla gärningsmän på grund av deras oaktsamhet och där med kränktes offrets rätt till sexuell integritet som nämnes i 2005 års lagändring. Det var viktigt att värna om den enskilda individens sexuella integritet som skulle genomsyra i 2018s lagstiftning genom att ha en lag som är baserad på frivillighet och ömsesidighet.

Anledningen till att jag valde att ta med fenomenet Frozen fright var att det har fått en större betydelse i den nya lagen och dess rättskipande än vad det tidigare hade gjort i föregående lagstiftningar, vilket inte togs hänsyn till när det kom till fallens avgöranden i domar. Istället för att ta hänsyn till att offret blev paralyserad av skräck och förträngt minnena av det som de blev utsatta blir offret skuldbelagd och inte tas på större allvar, vilket ledde till frianden av flera gärningsmän.

Majoriteten av de som begår sexualbrott är män och majoriteten av de som drabbas är kvinnor och med ett införande av en samtyckeslagstiftning förändrar det samhällsstrukturen på

---

⁵⁷ Ibid. s. 131 ff.

långsikt och öka jämställdheten mellan kvinnor och män. Innan lagen trädde i kraft tenderade föregående lagar att skuldbelägga offrets bristande uttryck på vägran som ledde till ett friande av den tilltalade istället för att den tilltalade skulle bli dömd för sin oaktsamhet. Detta kommer att göra folk mer medvetna och få mer kunskap om vad som gäller vid samtycke och ömsesidighet, vilket kommer att leda till en samhällsförändring samt att lagen får mer plats i samhället och kan tillämpas mer effektivt.

På det sättet har Sverige fyllt igen klyftorna som fanns i dåvarande lagstiftningar med att ersätta med en samtyckeslagstiftning och två nya brott som går under namnet oaktsam våldtäkt och oaktsam sexuellt övergrepp. På det sättet flyttas fallets fokus på gärningsmannen, alltså den som har kränkt någon annans sexuella integritet och inte brottsoffret som har visat en brist eller ett antagande på ett samtycke. Utgångspunkten var att ge den som har blivit drabbad för sexuella övergrepp ska få ett starkare skydds nät och en markör för samhället att sexuella övergrepp eller kränkning av en annan persons sexuella integritet inte tolereras.

För att komma till uppsatsens andra frågeställning som handlar om samtyckeslagens effekter till det bättre och om fler domar har fällts sedan lagen trädde i kraft. Med tanke på den korta perioden som den har varit i kraft har gärningsmän blivit fällda för sin oaktsamhet i den sexualbrottskontext, vilket är ett steg i rätt riktning.

Antalet fällda domar har varit mindre än önskat men på den korta tiden har det ändå lett till fler fällande domar i jämförelse med tidigare lagstiftningar. Brå har inte kommit ut med exakta siffror i deras rapporter sedan lagen trädde i kraft men framtida rapporter kommer att komma med exakta siffror och statistik under kommande år.

Det har visat att lagen är mer omfattande gällande dess definitioner för att stärka den sexuella integriteten och detta ska göra att fler gärningsmän blir fällda. I lagen har man ändrat definitionen från ”hjälpöst tillstånd” till ”särskild utsatt situation”. Den nya definitionen som kom med den nya lagen är mer omfattande för att öka målsägandets skydds nät och ökar chansen till att få rättslig upprättelse.

Samtyckeslagen stämmer mer överens med EKMR som Sverige har inkorporerat i svensk lag än de tidigare lagstiftningarna. Det var en av motiveringarna till att ändra på sexualbrottslagstiftningen eftersom Sverige fick kritik över att ordet samtycke inte fanns med i de dåvarande lagstiftningarna även fast den svenska rättsskipningen utgick ifrån ett samtyckestänk. Detta resulterar till ett bidragande av ett mer effektivt rättssystem, vilket är en mänsklig rättighet för statens medborgare.

6. Diskussion & avslutande kommentarer

När jag fick höra om att Sverige övervägde att införa en lag baserad på sexuellt samtycke såg jag det som en självklarhet. Det är en mänsklig rättighet att staten ska värna den enskilda individens sexuella integritet och integritet i allmän benämning. Min bedömning var till en början väldigt ensidig och kunde inte se några problem med att Sverige skulle ha en samtyckeslag. Tvärtom. Det skulle gynna Sverige och visa att regeringen värnar sina medborgare och deras integritet.

Jag insåg inte hur mycket jobb, kritik och svårigheter som låg bakom den här lagen och ändå gick den igenom trots tillämpningssvårigheterna. Trots detta är det fler fällda domar än tidigare på 1,5 år än tidigare. Tillämpningssvårigheterna kommer ifrån en föråldrad syn på sexuella övergrepp och dess bevisning. Samtyckeslagen är mer omfattande än föregående lagstiftningar och fångar upp brottsoffrets intresse och rättighet till en rättvis rättegång samt värnar hens sexuella integritet.

En bonus var att Sverige införde två nya brottsbegrepp där gärningsmannen kan bli dömd för sin oaktsamhet, vilket visar att deras handlingar inte tolereras i svensk rätt. Med samtyckeslagen blir det mer fokus på själva kränkningen och samtycket än vad det har varit tidigare. Tyvärr var det en del uppmärksammade fall som fick bli ledande exempel på bristerna som fanns i föregående lagar som regeringen fick ta lärdom ifrån och som i sin tur ska se till att något liknande inte ska hända igen.

Med tiden kommer det bli mer effektiv när det gäller tillämpning och bevisning av lagen och kommer att säkert utvecklas ytterligare då kunskapen kommer att spridas och med tiden kommer andra generationer präglas av att samtycke borde vara en självklarhet. Det är ett stort steg i rätt riktning in i rättvisan och för framtida generationer gör det mer möjligt att få upprättelse.

Det är ett steg närmare rättvisan för många med samtyckeslagen och förhoppningsvis kommer den göra skillnad för många. De aktörer som har drivit på att lagen ska bli verklighet har gjort skillnad för väldigt många.

Det visar att oavsett hur lång tid det tar kan man tillgodose människors mänskliga rättigheter både i lag och i samhället. Den här uppsatsen har varit en ögonöppnare för mig och jag hoppas att den kan ge mer kännedom om lagen för den som läser än innan precis som den har gjort för mig.

Käll & litteraturförteckning

7.1 Trycka källor

Gustavsson, M & Svanström, Y (red.), *Metod: guide för historiska studier*, Upplaga 1.

Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 2015

Lehrberg, Bert, Praktisk juridisk metod.

Leijonhufvud, Madeleine, *Svensk sexualbrottslag: en framåtsyftande tillbakablick*, uppl 1, Norstedts juridik, Stockholm, 2015.

Wollstonecraft, Mary (1996): "Försvar för kvinnans rättigheter", Esselveld, Johanna & Lisbeth Larsson (red.), *Kvinnopolitiska nyckeltexter*, Lund: Studentlitteratur.

Leijonhufvud, Madeleine. *Samtyckesutredningen: lagskydd för den sexuella integriteten*. Stockholm: Thomson, 2008.

Leijonhufvud, Madeleine & Wennberg, Suzanne (2009). *Straffansvar*. 9, [omarb.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik

7.2 Otryckta källor

Sveriges domstolar. *Om Sveriges domstolar*. <http://www.domstol.se/Om-Sveriges-Domstolar/> (hämtad 2019-08-13)

Svensson, Anna H. Advokatsamfundet: ”En samtyckeslag kommer inte leda till fler fällande domar”. *Svt nyheter* . 2017-10-23. <https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-lovar-samtyckeslag-advokatsamfundet-varnar-for-populism> . (Hämtad 2019-12-10)

Åklagarmyndigheten. *Om åklagarmyndigheten* . <https://www.aklagare.se/om-oss/> (hämtad 2019-11-13)

Ringstedt. Viking. 2019. Tillämpning av den nya samtyckeslagen. <https://lawline.se/answers/tillampning-av-den-nya-samtyckeslagen> Hämtad: 12.02.019

Amnesty International. Ett år med samtyckeslagen – men vad krävs nu? <https://www.amnesty.se/aktuellt/ett-ar-med-samtyckeslagen-men-vad-kravs-nu/> hämtad: 12.12.2019

Fatta. Om samtycke. <http://fatta.nu/vilka-vi-ar/om-samtycke/> hämtad: 12.12.2019

Håkanson, Hanna. 2013. Rättsvetenskaplig uppsats: <http://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=4228365&fileOid=42854> 83 s. 13 f. Hämtad: 01.07.2020

7.3 Offentliga tryck

Regeringen. *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet*. 2017. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2017/12/en-ny-sexualbrottslagstiftning-byggd-pa-frivillighet/> (hämtad 2019-11-09)

Regeringen. *En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet*. 2018. <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2018/03/en-ny-sexualbrottslagstiftning-byggd-pa-frivillighet/>

SOU 2016:60. 2014 års sexualbrottskommitté. *Ett starkare skydd för den sexuella integriteten*.

SOU 2001:14 Sexualbrotten - Ett ökat skydd för den sexuella integriteten och angränsande frågor.

Schyman, Gudrun. Motion 2005/06:Ju504 - Sexualbrottslagstiftning i överensstämmelse med Europakonventionens krav

SOU 2010:71 Sexualbrottslagstiftningen – utvärdering och reformförslag.

Prop. 2012/13:111 En skärpt sexualbrottslagstiftning.

Prop. 2004/05:45 En ny sexualbrottslagstiftning.

Prop. 2017/18:177 En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet.

7.4 Elektronisk media

<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/regeringen-lovar-samtyckeslag-advokatsamfundet-varnar-for-populism> (Hämtad 2019-11-06).

7.5 Rapporter

Holmberg, Stina och Lewenhagen, Lars. *Våldtäkt från anmälan till dom*. Brottsförebyggande rådet: 2019:19. Stockholm: Brottsförebyggande rådet, 2019.